

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Директор природного
заповідника «Горгани»
Ярослав ПЕТРАЩУК
«26» 12 2025 р.

**Інформація
з екологічної освітньо-виховної роботи
природного заповідника «Горгани» за 2025 рік**

1. Організація екологічної освітньо-виховної роботи.

1.1 Наявність структурного підрозділу з екологічної освітньо-виховної роботи.

Відділ екологічної освіти та міжнародних зв'язків відсутній. Протягом звітного періоду в секторі еколого-освітньої роботи працювали:

- Яківчук Ігор Михайлович – завідувач сектору еколого-освітньої роботи (звільнений 17 березня 2025 року);
- Пітух Ірина Михайлівна – провідний фахівець (з 05 травня 2025 р. – завідувач сектору еколого-освітньої роботи).

1.2. Наявність постійних форм інфраструктурного еколого-освітнього облаштування.

В адмінприміщенні для проведення заходів діє актовий-зал, 63 м² (обладнаний комп'ютером, проектором, фліпчартом, інтерактивною дошкою, експозицією природних цінностей заповідника).

На базі Черниківського природоохоронного науково-дослідного відділення знаходиться Християнсько-екологічна школа, 25 м². Триває реорганізація в ЕкоЕтноХаб «Надбистрицька Гуцульщина».

В заповіднику є бібліотека. Загальна кількість книг – 1480 примірників. Для популяризації заповідника використовуються презентації (для різних цільових аудиторій) та відеоматеріали. Фототека налічує 2000 плівкових фотографій та 13574 фотознімки в електронному варіанті.

На території заповідника діє науково-пізнавальна стежка «Греготи Горган» протяжністю 9 км.

1.3. Наявність тимчасових форм інфраструктурного еколого-освітнього облаштування.

В заповіднику є плакати (5 штук), банери (5 штук), Roll-up (6 штук), інформаційні таблички (5 штук), 3 стенди.

1.4. Наявність плану заходів з екологічної освітньо-виховної роботи установи ПЗФ.

Робота виконувалася відповідно до плану заходів на 2025 рік затвердженого директором природного заповідника «Горгани»

Ярославом Петрашуком. Виконання плану здійснювалося з врахуванням воєнного стану.

2. Методична, організаційна та практична екологічна освітньо-виховна робота установи ПЗФ.

2.1. Організація та участь у масових екологічних освітньо-виховних заходах.

Організація та проведення еколого-освітніх заходів приурочених до:

- Акції «Допоможемо пернатим»: урок «Основи птахоспоглядання» для здобувачів освіти 7-го класу Молодківського ліцею та 6-го класу Надвірнянського ліцею № 3; заняття-екскурсія «Птахи нашого краю» для здобувачів освіти 4-го класу Надвірнянського ліцею № 2; урок «Птахи нашого краю» для здобувачів освіти 6-го класу Надвірнянського ліцею № 3 (47 учасників);

- Всеукраїнської акції «Первоцвіт»: уроки «Збережемо первоцвіти» для здобувачів освіти 6–7-х класів Делятинської філії № 1 Делятинського ліцею № 1, 10-го класу Надвірнянського ліцею № 2, 5-го і 9-го класів Парищенського ліцею (67 учасників);

- Всесвітнього дня переробки та Всесвітнього дня рециклінгу, сортування сміття і вторинної переробки сировини: тренінг «Сортуй сміття правильно» для працівників природного заповідника «Горгани»; уроки «Сортуй сміття правильно» для здобувачів освіти 3-х класів Надвірнянського ліцею № 2 та 5-го класу Надвірнянського ліцею № 3 (58 учасників);

- Всесвітнього дня водно-болотних угідь: уроки «Водно-болотні угіддя – легені планети» (онлайн) для здобувачів освіти 5–9-х класів Дніпровського ліцею № 70 та 7–8-х класів Дніпровського ліцею № 122 (63 учасники);

- Всесвітнього дня перелітних птахів: урок-екскурсія «Біорізноманіття поруч з нами: природа в місті» для здобувачів освіти 10-го класу, урок-екскурсія «Птахи нашого краю» для здобувачів освіти 10-го класу; уроки «Мігруючі птахи України» для здобувачів освіти 6-го і 7-го класів Надвірнянського ліцею № 1 ім. В. Чорновола; «Перелітні птахи України» для здобувачів освіти 1-го класу Надвірнянського ліцею № 2 (учасники);

- Міжнародного дня лісів: урок «Лісові екосистеми Горган» для здобувачів освіти 6–7-х класів Делятинської філії № 1 Делятинського ліцею № 1 (10 учасників);

- Всесвітнього дня прибирання і Міжнародного дня чистих берегів: прибирання території неподалік адміністративного корпусу, берегів річок Бистриця Надвірнянська та Черник (11 учасників);

- Міжнародного дня охорони озонowego шару: уроки «Озоновий шар – захист планети» для здобувачів освіти 1-го і 3-го класів Надвірнянського ліцею № 2 (44 учасники);

- Всесвітнього дня охорони тварин і Всесвітнього дня охорони місць існування: уроки «Різноманіття тваринного світу природного заповідника «Горгани» для здобувачів освіти 1–4-х класів Надвірнянського ліцею № 2;

8-х класів Надвірнянського ліцею № 3; 5-го і 9-го класів Парищенського ліцею (134 учасники);

- Міжнародного дня енергозбереження: уроки «Таємниці економії енергії» для здобувачів освіти 3-х класів Надвірнянського ліцею № 2 та 4-го класу Пнівського ліцею (48 учасників);

- Акції «Збережи ялинку»: різдвяні майстер-класи (13 учасників).

Організація та участь у виставках, фестивалях, заходах, приурочених до етнографічних і культурно-історичних подій.

Взято участь у:

- I-му етапі конкурсу читців «Збройне слово України» (у складі журі), який відбувся у Надвірнянській міській бібліотеці для дітей та юнацтва ім. І. Яцури;

- заходах до Дня Державного Прапора України та Дня Незалежності України;

- майстер-класі з вишивання та представлення старовинних сорочок Надбистрицької Гуцульщини.

Організовано та проведено для працівників адміністративного корпусу природного заповідника заходи до Дня вишиванки та Дня незалежності України.

Організація та участь у семінарах, круглих столах, диспутах, тощо присвячених питанням природоохоронної та екологічної освітньо-виховної роботи.

Проведено:

- тренінг «Сортуй сміття правильно» для працівників природного заповідника «Горгани» (14 учасників);

- зустріч «Природний заповідник «Горгани»: історія, цінності та діяльність» для викладачів і студентів ВСП «Івано-Франківський фаховий коледж фізичного виховання НУФВСУ» (20 учасників);

- зустріч «Природний заповідник «Горгани»: історія, цінності та діяльність» з студентами 2 курсу факультету природничих наук Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника (11 учасників);

- три зустрічі «Природний заповідник «Горгани»: історія, цінності та діяльність» з відвідувачами установи (8 учасників);

- забіг присвячений Дню бігу та Дню охорони навколишнього середовища (12 учасників);

- майстер-клас з виготовлення лепбука (5 учасників);

- зустріч «Природний заповідник «Горгани»: історія, цінності та діяльність» для викладачів і студентів Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича (20 учасників);

- конкурс «Знайди найбільший кленовий листочок» (25 учасників).

2.2. Співпраця з підприємствами, установами та організаціями.

Співпраця із загальноосвітніми, позашкільними та іншими навчальними закладами.

Протягом року співпраця проводилася з Надвірнянським ліцеєм № 1 ім. В. Чорновола, Надвірнянськими ліцеями № 2, 3; Молодківським, Пасічнянським, Битківським, Парищенським, Пнівським, Калуським ліцеями; Стримбівською гімназією; навчальними закладами м. Дніпро.

Наявність спільних програм, проєктів, договорів/угод, планів заходів.

За 2025 рік підписано угоди про співпрацю з Калуським ліцеєм № 5 Калуської міської ради Івано-Франківської області (23 січня 2025).

Тематичні уроки любові до рідного краю.

Проведено: урок-екскурсію «Біорізноманіття поруч з нами: природа в місті» для здобувачів освіти 10-го класу, уроки «Біорізноманіття природного заповідника «Горгани», «Дбаємо про довкілля» для здобувачів освіти 10-го класу Надвірнянського ліцею № 1 ім. В. Чорновола (22 учасники).

Екологічні уроки про історію, цінності та діяльність природного заповідника «Горгани» проведено для здобувачів освіти 4-го і 7-го класів (35 учасників) Калуського ліцею № 5; 1–3-х та 5-го класів Надвірнянського ліцею № 2; 8-х класів Надвірнянського ліцею № 3 (141 учасник).

Проведено дві зустрічі «Природні цінності природного заповідника «Горгани» для здобувачів освіти 6–9-х класів Стримбівської гімназії (40 учасників) та онлайн-вебінар «Природний заповідник «Горгани»: збереження природи та нові горизонти діяльності» для Центру професійного розвитку педагогів «Освітня траєкторія» (25 учасників).

Участь в організації та діяльності шкільних гуртів/учнівських лісництв, гуртків/секцій народних ремесл, вирощування різних груп рослин тощо.

Співпраця із Івано-Франківським обласним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді.

Надання допомоги в оформленні природничих кабінетів загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів.

Надано інформаційні матеріали для природничих кабінетів Надвірнянських ліцеїв № 1, 3 та Парищенського ліцею.

Участь в організації та проведенні екологічних олімпіад, екологічних ігор, «зелених шкіл», конкурсів, вікторин, екскурсій.

Взято участь в:

- обласному змаганні команд учнівських лісництв, організованому Івано-Франківським обласним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді (членство у журі);

- екологічному конкурсі «Відповідальність за створіння», організованому Бюро УГКЦ з питань екології (членство у журі);

- Міжнародному конкурсі «Врятуймо планету разом», організованому Центром освітніх інновацій (членство у журі).

Забезпечено відвідування науково-пізнавальної стежки «Греготи Горган» (44 учасники).

На території Горганського ПНДВ проведено:

- екопрограму «Різноманіття флори природного заповідника «Горгани» для здобувачів освіти: 6-го класу Надвірнянського ліцею № 3, 3-го класу

Пнівського ліцею та для вихованців Івано-Франківського навчально-реабілітаційного центру (81 учасник);

- екопрограму «Дереворуйнівні гриби горганських пралісів» для здобувачів освіти Надвірнянського ліцею «Престиж» (21 учасник);

- екопрограму «Таємниці лісу» для здобувачів освіти 4-го класу Надвірнянського ліцею № 2 (25 учасників).

Участь в організації та сприяння проведенню еколого-освітніх тематичних експедицій і літніх екологічних таборів.

У Карітас-Надвірна проведено:

- екологічну програму «Пташиний світ заповідника «Горгани» та квест «Оберігай природу» для учасників табору «Веселі канікули з Богом – 2025» у Пасічнянській ТГ (220 учасників);

- два екологічні заняття «Різноманіття тваринного світу» та «Кажанчики» для учасників табору при парафії Трьох Святителів у м. Надвірна (23 учасники).

Співпраця з іншими установами ПЗФ у сфері екологічної освітньо-виховної роботи.

Протягом 2025 року проводилася співпраця з національними природними парками та природними заповідниками України.

Співпраця з громадськими організаціями.

Природний заповідник «Горгани» співпрацює з громадськими організаціями «Надбистрицька Гуцульщина», «Гірський рятувальний центр», «Туристично-інформаційний центр».

Спільно з представниками ГО «Гірський рятувальний центр» взято участь у проведенні екологічних уроків у рамках реалізації проекту «ЕРА: еко-виховання». Спільно з ГО «Туристично-інформаційний центр» на базі ЕкоЕтноХабу «Надбистрицька Гуцульщина» проведено майстер-клас з вишивання та представлення сорочок регіону Надбистрицької Гуцульщини. Спільно з ГО «Надбистрицька Гуцульщина» взято участь у Національному відборі конкурсу «Європейське дерево року».

Співпраця з релігійними організаціями.

Проводиться співпраця із БФ «Карітас-Надвірна» та Бюро УГКЦ з питань екології.

Участь у роботі регіональних еколого-просвітницьких центрів.

Консультативна участь у роботі Івано-Франківського обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді.

Співпраця з волонтерами.

Протягом звітнього періоду співпраця із волонтерами в напрямку еколого-освітньої роботи не проводилася.

Створення громадських організацій з метою підтримки діяльності установи ПЗФ.

З метою підтримки діяльності установи ПЗФ і популяризації культурної та природної спадщини територій прилеглих до заповідника, функціонує громадська організація «Надбистрицька Гуцульщина».

Співпраця установи ПЗФ з міжнародними установами та організаціями у сфері екологічної освітньо-виховної роботи.

Природний заповідник «Горгани» бере участь в українсько-німецькому проєкті «Підтримка природно-заповідних територій в Україні».

Співпрацює із «Франкфуртським зоологічним товариством з 1858». За підтримки Франкфуртського зоологічного товариства розроблено екологічні програми для проведення занять на природі.

У своїй діяльності працівники сектору еколого-освітньої роботи використовують матеріали передані WWF, European Wilderness Society, Institute of Ecological and Religious Studies.

2.3. Співпраця з органами державної виконавчої влади, органами місцевого самоврядування у сферах освіти, охорони навколишнього природного середовища, охорони історико-культурної спадщини та іншими.

Представники органів влади Надвірнянської ТГ брали участь у науково-технічній раді природного заповідника «Горгани».

3. Інформаційно-видавнича та пропагандистська діяльність

3.1. Інформація про веб-портал установи ПЗФ та Інтернет-мережі, організацію Інтернет-розсилки новин та обговорення екологічних проблем на форумах.

Офіційний сайт: <https://gorgany-zapovidnyk.in.ua/>

Сторінка на сайті WOW Nature:

<https://wownature.in.ua/parky-i-zapovidnyky/pryrodnyy-zapovidnyk-gorgany/>

Офіційна Facebook сторінка:

<https://www.facebook.com/profile.php?id=100088849593150>

Офіційна Instagram сторінка:

https://www.instagram.com/gorgany_nature_reserve/

У соціальній мережі Facebook виставлено 251 допис, у Instagram виставлено 144 дописи.

3.2. Інформація про опубліковані та підготовлені до друку науково-популярні праці, буклети, путівники, листівки, плакати, аншлаги тощо.

Опубліковані праці:

– Пітух І.М. Природа для всіх: роль установ природно-заповідного фонду в екологічній освіті дітей з інвалідністю // Природно-заповідні території: стан, проблеми та розвиток заради майбутнього: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції присвяченої 45-й річниці створення Карпатського національного природного парку (м. Яремче, 2–3 липня 2025 року). Карпатський національний природний парк, 2025. С. 284-286;

– Пітух І. М. Сучасна екологічна освіта: пізнання природи через інтерактивні методи навчання // Практичні аспекти діяльності природно-заповідних територій і об'єктів у контексті збалансованого розвитку: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. присвяч. 30-річчю Нац. природ. парку «Вижницький» (25-26 вересня 2025 р. сел. Берегомет, Чернівецька обл., Україна) / М-во зах.

довкілля та природ. ресурсів України, Нац. природ. парк «Вижницький» та ін. – м. Вижниця: Черемош, 2025. С. 123-125.

Підготовлено тези «Екологічна освіта в дії: інтерактивні методи пізнання природи» для участі в сьомій Міжнародній науково-практичній конференції «Регіональні аспекти флористичних і фауністичних досліджень» організованій Черемоським національним природним парком.

Розроблено інформаційні видання: 3 плакати, 4 листівки, кросворди, 1 буклет, 1 квест, календар на 2026 рік, матеріали для занять відповідно до екологічних дат.

Розроблено: дизайн наліпок; відеоролик «Сортуй сміття правильно»; квест «Оберігай природу»; екопрограми «Різноманіття флори природного заповідника «Горгани», «Дереворуйнівні гриби горганських пралісів», «Пташиний світ заповідника», «Таємниці лісу».

Екоосвітній простір на території адміністративного корпусу (м. Надвірна) доповнено інформаційною табличкою «Еко-простір».

Створено презентації: «Різноманіття тваринного світу природного заповідника «Горгани», «Птахоспоглядання», «Біорізноманіття природного заповідника «Горгани», «Таємниці економії енергії».

3.3. Інформація про власні видання, їх основну тематику.

Проводилася підготовка матеріалів для видання «Сакральна спадщина Надбистрицької Гуцульщини».

3.4. Перелік програм та сюжетів на радіо і телебаченні, опублікованих статей та інформаційних повідомлень у пресі.

Підготовлено та надруковано статті в газеті «Рідна земля»:

- «Чому первоцвіти потребують захисту?»;
- «Сортування та переробка сміття: малі кроки – великі зміни»;
- «Збережи ялинці життя».

Проведено 2 репортажі «Пластик – не сміття» та «Культурне багатство Надбистрицької Гуцульщини» на ТРК «Надвірна» та 1 репортаж «Еко-виховання» на ТРК «РАІ».

3.5. Тематика лекцій та бесід, контингент слухачів, найменування установи/підприємства/організації, де прочитано лекцію/проведено бесіду.

Екологічні заняття, бесіди та лекції присвячені цінностям і діяльності природного заповідника «Горгани», екологічним датам та акціям, проводилися з:

- працівниками адміністративного корпусу природного заповідника «Горгани»;
- здобувачами освіти загальноосвітніх навчальних закладів (Надвірнянська і Пасічнянська ТГ);
- студентами вищих навчальних закладів (Івано-Франківська ТГ).

4. Підвищення кваліфікації працівників установ ПЗФ та сприяння підготовці кадрів у природоохоронній сфері

4.1. Підвищення кваліфікації працівників установи ПЗФ шляхом навчання на курсах підвищення кваліфікації, у вищих навчальних закладах, участі у семінарах і тренінгах, зустрічах з обміну досвідом тощо.

Працівники природного заповідника «Горгани» брали участь у:

- екологічних уроках у ВСП «Надвірнянський фаховий коледж НТУ», Битківський та Пнівський ліцеї в рамках реалізації проєкту «ЕРА: еко-виховання» спільно з ГО «Гірський рятувальний центр»;

- освітньо-практичній презентації можливостей вторинної переробки пластику, яка відбулася в майстерні «EcoREactive» в рамках реалізації проєкту «ЕРА: еко-виховання»;

- Ярмарку педагогічних ідей «Інноваційні форми та методи освітнього процесу в ЗПО» організованому Івано-Франківським обласним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді;

- вебінарі «Кліматична освіта для всіх і кожного» та серії вебінарів про екологічні дати від Інституту післядипломної освіти ім. Б. Грінченка;

- вебінарі «Інклюзивні туристичні стежки в НПП України: доступність, реабілітація, екологія»;

- вебінарі «Екоосвіта для сталого розвитку: досвід і можливості» в рамках Українського кліматичного тижня;

- еколекції «Весняна симфонія: первоцвіти, що пробуджують природу» від Дністровського РЛП;

- онлайн-семінарі «Сторінками екологічного календаря через призму практичної діяльності» організованому Мезинським національним природним парком;

- семінарі «Розвиток енергетики в Україні. Уроки війни», організованому в межах Програми «Чисте повітря для України» спільно з чеською неурядовою громадською організацією «Арніка»;

- зустрічі «Організація поїздок екоосвітніми автобусами «Пан Слимак» та розробка стратегії екологічної освіти для установ ПЗФ» від Франкфуртського зоологічного товариства;

- зустрічі робочої групи з дослідження антропогенного впливу на мікрокосм;

- VII Міжнародній науково-практичній конференції «Лісівнича освіта і наука: стан, проблеми та перспективи розвитку»;

- VI Міжнародному конкурсі «Врятуймо планету разом» (членство в журі);

- зустрічі щодо обговорення екоосвітніх стратегій, організованих Франкфуртським зоологічним товариством;

- дводенному екоосвітньому тренінгу від Франкфуртського зоологічного товариства;

- сьомій Міжнародній науково-практичній конференції «Регіональні аспекти флористичних і фауністичних досліджень»;

– Міжнародній науково-практичній конференції «Природно-заповідні території: стан, проблеми та розвиток заради майбутнього» присвяченій 45-й річниці створення Карпатського національного природного парку;

– Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасні проблеми краєзнавства в світлі діяльності природоохоронних установ та територіальних громад», присвяченій 60-річчю Мезинського музею та 95-річчю В. Є. Куриленка;

– Міжнародній науково-практичній конференції «Практичні аспекти діяльності природно-заповідних об'єктів у контексті збалансованого розвитку», присвяченій 30-річчю НПП «Вижницький»;

– II Міжнародній конференції «Дністерські читання»;

– обласному змаганні команд учнівських лісництв (членство в журі);

– конкурсі «Відповідальність за створіння» від Бюро УГКЦ (членство в журі).

4.2. Організація та проведення в установі ПЗФ навчання, семінарів та зустрічей з обміну досвідом для підвищення кваліфікації працівників установи ПЗФ, інших установ, підприємств та організацій.

Проведено онлайн-вебінар «Природний заповідник «Горгани»: збереження природи та нові горизонти діяльності» для Центру професійного розвитку педагогів «Освітня траєкторія» (25 учасників).

4.3. Проведення наукової та виробничої практики студентів та аспірантів професійно-технічних та вищих навчальних закладів на базі установи ПЗФ.

Забезпечено проходження практики студентів:

– 2-го курсу ВСП «Івано-Франківський фаховий коледж фізичного виховання НУФВСУ» із 17 березня по 29 березня 2025, спеціальність 242 «Туризм і рекреація» (89 осіб);

– 3-го курсу ВСП «Надвірнянський фаховий коледж НТУ» із 26 травня по 20 червня 2025, спеціальність 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа (1 особа).

5. Джерела та напрями фінансування екологічної освітньо-виховної роботи установи ПЗФ.

Фінансування – бюджетне (заробітна плата працівників сектору екологічної освіти за 2025 рік – 359173,12 грн).

6. Інформація про надані платні послуги, пов'язані з організацією та проведенням освітньо-виховних і природоохоронних заходів.

Платні послуги:

– забезпечено відвідування науково-пізнавальної стежки «Греготи Горгани» (наповнено спецфонд на 11 280 грн.);

– проведення майстер-класів і продаж сувенірної продукції (наповнено спецфонд на 15 180 грн.).

Надано платних послуг, пов'язаних з організацією та проведенням освітньо-виховних заходів на загальну суму 26 460 грн.

7. Пропозиції щодо вдосконалення екологічної освітньо-виховної роботи установи ПЗФ.

Для вдосконалення еколого-освітньої роботи у природному заповіднику «Горгани» необхідно:

- переобладнання або побудова нового окремого приміщення для візит-центру на території Горганського ПНДВ, оформлення центру інтерактивними експозиціями для проведення семінарів, круглих столів, екологічних годин;

- створення еколого-освітнього простору на території Горганського ПНДВ з елементами безбар'єрності;

- створення екологічної стежки для людей з інвалідністю на території Горганського ПНДВ..

Виконавець: Ірина ПІТУХ